

Лінчук Б.М., здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Лихова С.Я., д.ю.н., професор

ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ АБО ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ ОСОБАМИ, ЯКІ КЕРУЮТЬ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

За кримінологічними даними серед найнебезпечніших та найчисленніших видів регіональної злочинності в Україні є протиправна діяльність у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. Одним із найбільш поширених кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту (Розділ XI Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України)) є порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК України).

В Україні в середньому коефіцієнт злочинної інтенсивності на 100 тис. транспортних засобів дорівнює 90,75 порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК України) на 100 тис. транспортних засобів за 2021 р.

При притягненні водіїв до кримінальної відповідальності, суди повинні встановити: які саме правила дорожнього руху були порушені та в чому полягало порушення; чи наявні у потерпілих середні або тяжкі тілесні ушкодження, чи має місце смерть осіб; чи існує причинно-наслідковий зв'язок між порушеннями правил дорожнього руху та наслідками.

Статтею 286 КК України визначено бланкетну диспозицію, оскільки передбачає такі поняття як «транспортний засіб» та «правила безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту», що потребує додаткового з'ясування, зокрема і у інших нормативно-правових актах. Перше поняття розкривається у самому КК

України у примітці до статті, де зазначається, що під транспортними засобами в цій статті слід розуміти всі види автомобілів, трактори та інші самохідні машини, трамваї і тролейбуси, а також мотоцикли та інші механічні транспортні засоби. Разом з цим механічним транспортним засобом є транспортний засіб, що приводиться в рух з допомогою двигуна. Для того, щоб встановити, що слід вважати порушенням правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту необхідно звертатися до Постанови КМУ «Про Правила дорожнього руху» від 10 жовтня 2001 р. № 1306 та Закону України «Про дорожній рух»; у правозастосовній практиці слід керуватись положеннями постанов ПВСУ від 23 грудня 2005 р. № 14 «Про застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті». Саме через таку особливість статті 286 Кодексу суди повинні ретельно з'ясовувати і зазначати у вироках, у чому саме полягали порушення; норми яких правил, інструкцій, інших нормативних актів не дотримано; чи є причинний зв'язок між цими порушеннями та передбаченими законом суспільно небезпечними наслідками.

Розглядаючи ж безпосередньо склад кримінального правопорушення, який передбачений диспозицією статті 286 КК України, необхідно дати характеристику об'єкту, об'єктивній стороні, суб'єкту, суб'єктивній стороні.

Основним безпосереднім об'єктом є безпека руху і експлуатації автомобільного транспорту. Додатковим обов'язковим об'єктом може виступати життя і здоров'я особи. Варто зауважити, що кримінальне правопорушення може бути вчинене тільки при керуванні транспортними засобами, вказаними в примітці до ст. 286 КК України.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення характеризується трьома ознаками: а) діянням; б) наслідками; в) причинним зв'язком між діянням і наслідками.

Проаналізувавши нормативні положення, зазначимо, що діяння полягає у порушенні правил безпеки руху, яке може виражатися в перевищенні швидкості,

порушенні правил обгону, об'їзду перешкод, проїзду перехресть, правил користування світловими приборами, буксирування, а також їзди з причепом, проїзді на заборонений знак чи сигнал світлофора тощо. Порушення правил експлуатації може полягати в недотриманні водієм технічних умов експлуатації, у порушенні порядку перевезення пасажирів, у неправильному завантаженні, укладанні і закріпленні вантажів, у експлуатації технічно несправних транспортних засобів тощо. Загальні вимоги до технічного стану транспортних засобів містить розд. 31 ПДР. Відповідно до норми статті 286 КК України кваліфікуються лише такі порушення правил експлуатації, які пов'язані з безпекою руху транспортних засобів. Тому не можуть кваліфікуватися за цією статтею порушення правил експлуатації, що не пов'язані з безпекою руху. Це, наприклад, порушення термінів технічного обслуговування транспортних засобів або недотримання вимог при застосуванні видів пально-мастильних і інших матеріалів, тощо. Порушення вимог законодавства про охорону праці, а також порушення правил безпеки при виконанні вантажно-розвантажувальних, сільськогосподарських, будівельних і інших робіт не підпадає під ознаки ст. 286 КК України. Це стосується й випадків, коли зазначені правила було порушено під час виконання за допомогою транспортних засобів різних робіт (дорожніх, сільськогосподарських, будівельних та ін.).

Наступною обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є наслідки у вигляді заподіяння потерпілому середньої тяжкості тілесних ушкоджень (ч.1), тяжких тілесних ушкоджень або смерть потерпілого (ч.2), спричинення загибелі кількох осіб (ч.3). При цьому у вироку необхідно зазначати всі кваліфікуючі ознаки злочину. Бувають випадки, коли мають місце наслідки, зазначенні у різних частинах ст.286 КК України, спричинені двома або більше порушеннями, у такому випадку винна особа має нести відповідальність за сукупністю злочинів, передбачених цими нормами.

Третьою обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є причиновий зв'язок між порушенням правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту

і настанням наслідків, зазначених у диспозиції статті. При встановленні причинного зв'язку необхідно враховувати дії (бездіяльність) не тільки особи, що керує транспортним засобом, але і неналежне поведження інших учасників руху, що може виключати кримінальну відповідальність водія чи її пом'якшити.

Суб'єктом є фізична осудна особа, що досягла 16-річного віку, яка керує транспортним засобом. Притягнення до кримінальної відповідальності відбувається не залежно від того чи наявні у водія права на управління транспортним засобом, чи є водій працівником транспортного підприємства або власником транспортного засобу тощо. На кваліфікацію також не впливає, чи має водій навички, досвід управління транспортним засобом певної категорії або в особливих умовах тощо.

Суб'єктивна сторона цього кримінального правопорушення характеризується необережною формою вини. При інкримінуванні важливо визначати психічне ставлення особи до факту порушення правил, а також і до наслідків цього порушення. Дія або бездіяльність при порушенні правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту можуть бути лише умисними. В той час наслідки спричинюються необережно (злочинна самовпевненість або недбалість).

Кваліфікуючими ознаками злочину є:

- спричинення потерпілому тяжких тілесних ушкоджень або смерті (ч. 2 ст. 286 КК);
- спричинення загибелі кількох осіб (ч. 3 ст. 286 КК).

Відповідальність настає лише за умови, що винна особа внаслідок порушення певних правил спричинила потерпілому середньої тяжкості чи тяжке тілесне ушкодження або його загибель саме з необережності. Якщо ж, порушуючи відповідні правила й усвідомлюючи суспільно небезпечний характер своїх дій, винний передбачав суспільно небезпечні наслідки і бажав або свідомо припускав їх настання, ці дії необхідно кваліфікувати відповідно до КК України, в яких встановлено відповідальність за умисні злочини проти життя та здоров'я особи.

Підсумуємо, що в судових рішеннях виникає необхідність викладати об'єктивну сторону вчиненого діяння, зокрема причинно-наслідковий зв'язок між порушеннями, допущеними в конкретній ситуації водієм, та наслідками, які настали, а також необхідно звертати увагу на суб'єктивну сторону та суб'єкта. Разом з цим обов'язковою складовою обвинувачення мають бути посилання на пункти Правил дорожнього руху (ПДР), які порушуються в конкретній ситуації, а також зміст допущених порушень. Такі вимоги мають важливе значення для подальшого забезпечення безпеки дорожнього руху й експлуатації транспорту, захисту життя та здоров'я людей, майнових прав фізичних і юридичних осіб.